List 36. **NOVICE** Tečaj LII.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., po — pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 7. septembra 1894.

Politiški oddelek.

Poljaki.

„Przegląd“, ki velja za glasilo poljskega kluba, je nedavno se izrekel tako rekoč proti gimnaziji v Celji. Ta list velja za strogo katolišk in je torej ta njegova pisava nam le potrdila, kar smo že večkrat trdili, da nikakor iz tega še ne sledi, če je kdo dober katoličan, da je tudi pravičen v narodnem oziru. Nikakor se ne smemo dati slepiti s tem, da če morda pridejo konservativnejši možje na krmilo, da so nam s tem narodne pravice že zagotovljene. Vsacega je treba dobro pogledati, predno mu kaj zaupamo, bodi konservativec ali liberalec.

Omenjeni poljski list je pa te dni prinesel še drug članek, v katerem v nebesa kuje Madjare in Nemce, s katerimi so Poljaki v zvezi. Ta list govori o Madjarih kot najstarejših in najboljih poljskih prijateljih, s katerimi jih vežejo politični zlasti vnanjepolitični oziri. Potem zagotavlja, da bodo Poljaki ostali zvesti zavezniki nemškim liberalcem in da so sploh jim Nemci v koaliciji veliko bližje, nego Slovani zunaj koalicije.

Iz tega lista posnemamo, da se Poljaki ne čutijo več Slovane, če so jim Nemci in Madjari bližje nego bratje po krvi. To priznanje je vsekako vredno, da si je zapomnimo. Priti še utegnejo časi, da ne bodo več tako naudušeni za Madjare in Nemce. V Levovu se jako motijo, če mislijo, da jih bodo Nemci in Madjari vedno podpirali. To se vrši pač le tako dolgo, dokler to gre v škodo slovanstvu sploh.

Mi ne dvomimo, da se večina poljskih poslancev vjema s tem listom. Nekateri bodo pač, ki še drugače mislijo, ali ti se v interesu discipline pokore večini.

Nikakor pa ne smemo misliti, da se večina naroda poljskega vjema s svojimi zastopniki. To je pred vsem le mnenje poljske žlahte, katera pač nima srca za slovanski narod, da niti za poljski narod ne, in jo vodijo le lastne koristi. Narod poljski pa ima drugačno sodbo, a le dosedaj narodovo mnenje ni moglo prodreti. Bližajo se pa časi, ko bodo v Galiciji v javnem življenji govorili drugi faktorji. V mestih se že precej dolgo opaža neko demokratično gibanje, katero gibanje se bode pa s časom tudi preneslo na deželo. Da celo mej veleposestvom stara žlahta več samovoljno ne gospodari. Jedna dopolnilna volitev je že nam pokazala razmere v kaj čudni luči.

Letošnja razstava je politično življenje v Galiciji v marsičem pojasnila svetu. Bili so najraznovrstnejši shodi, pri katerih se je izrekla marsikatera pametna beseda. Pred vsem je omeniti shod poljskih pisateljev. Na tem shodu bilo je tudi nekaj Čehov, katere so Poljaki nenavadno odlikovali. Videlo se je, da najnadarjenejši poljski možje še vedno goje simpatije do Čehov in drugih Slovanov. Le obžalujemo, da se tudi kak Slovenec ali pa Hrvat tega shoda ni udeležil. Duševni delavci v Galiciji imajo še vedno smisel za slovansko vzajemnost, in to nekaj velja. Če bodo poljski učenjaki in pisatelji gojili simpatije do drugih Slovanov, ne bodo dolgo ljudje, ki se razen po svojem imenu ne odlikujejo po ničem, mogli tirati Slovanom sovražne politike. V Galiciji je jel narod stopati na površje, vidno se hoče otresti jerobstva žlahte in se je bode tudi prej ali slej otresel.

Te poljske teženje je posebno pokazal drugi shod, shod poljskih kmetov. Pri otvorjenji se je sicer naglašalo sodelovanje s plemstvom, kar pa ni velikega pomena, ali pozneje so se pa sklepale stvari, ki gotovo plemenitašem niso po volji. Mej drugim so se ti kmetje izrekli za direktno in občno volilno pravico. Tako so kmetje obsodili politiko poljskih poslancev, ki vsekako hočejo ohraniti indirektne volitve in se upirajo razširjenju volilne pravice. Po teh izjavah poljskih kmetov je nam tudi jasno, zakaj so poljski poslanci proti volilni reformi. Mnogi se boje, da se več ne povrnejo v zbornico, saj že tako vleče neka sapa, ki jih bode odnesla.

Nadalje je pa shod storil še drugi pomenljivejši sklep. Izrekli so jako zdravo misel, da naj kmet voli le kmeta v postavodajne zbore. Naglašalo se je, da se ni bati, da bi se kmetje v državnem in deželnem zboru ne

znali pomagati. Iz razprav tega shoda smo se tudi prepričali, da imajo gališki kmetje može, ki bodo dostojno izpolnili poslanska mesta. Na tem shodu se je tudi hotel izvoliti neki odbor, ki naj bi vzel volilno agitacijo ob vsacih volitvah v roke. Vladni zastopnik je to volitev preprečil, najbrž ker je slutil, da stvar ni ugodna za sedanjo sistemo. S tem se pa stvar ni preprečila, temveč le nekoliko odložila. Storili so se že koraki, da se odbor osnuje, naj bode to vladi po volji, ali ne. Poljski osrednji volilni odbor je s tem dobil nevarnega nasprotnika. Nikakor ne bode mogel več vrivati povsod plemenitaških kandidatov.

Kmetsko gibanje je pa za plemstvo bolj nevarno, nego bi bilo v vsaki deželi. V Galiciji plemstvo nima zaradi tega tako silnega vpliva, ker voli v svoji skupini preveč poslancev; v Galiciji volijo kmetske občine namreč 27, dočim jih veliko veleposestvo samo 20. Vpliv plemstva v Galiciji temelji v tem, da so si znali pridobiti večino v kmetskih občinah po vladnem pritisku, premali zavednosti prebivalstva in pa z židovskim denarjem. Ko se pa narod bolj zave, pa vsa sredstva ne bodo žlahti več pomagala.

Tako pride v Galiciji do velicega političnega prevrata. Najbrž bodo že prihodnje volitve prinesle velicih prememb. Možje, ki pridejo na novo v državni zbor, bodo v vseh ozirih hodili svojo pot. Podpirali ne bodo več koalicije in ž njimi bode mogoče se zvezati, ker bodo pravi zastopniki naroda. Ker imajo Poljaki odločilno besedo v državnem zboru, bode prevrat v Galiciji premenil tudi vso avstrijsko politiko. Prevrat pri volitvah na Češkem je bil omajal Taaffejevo vladno sistemo in prevrat pri volitvah v Galiciji pa utegne zadeti smrtni udarec sedanji vladni sistemi in če se to zgodi, smemo upati, da pridejo boljši časi za Slovane.

Politični pregled.

Imenovanje Linharda deželnim šolskim nadzornikom na Stajarskem zmatrajo nekateri za kompenzacijo, ki se je dala Nemcem, da ne bodo nasprotovali slovenski gimnaziji v Celji. Nam se to ne zdi verojetno. To imenovanje najbrž s celjsko gimnazijo ni v najmanjši zvezi. Pod sedanjo vlado je že imenovanih več odločnih nemških strankarjev in vendar ne bode nikdo trdil, da so to komu kaka kompenzacija. To je čisto naravno. Sedanja vlada je v prvi vrsti nemškoliberalna in to se mora pokazati tudi pri imenovanjih. Tudi Linhard toraj ni zadnji, pripravljeni bodimo na to, da še več tacih slučajev doživimo. Graška tetka je tudi jako zadovoljna s tem imenovanjem, kar najbolje označuje to imenovanje. S čimer je graška „Tagespost“ zadovoljna, nam Slovencem gotovo ni v korist. Pomenljivo je pa, da nemškonarodni listi s tem imenovanjem niso tako zadovoljni. Po njih mnenji ni to za Nemce nobena pridobitev, ko pa bivši nadzornik na Štajarskem, dr. Jarz, ki je naklonjen Slovanom in klerikalcem, pojde na Moravsko, kjer so narodne razmere še težavneje nego na Štajarskem. Sploh pa nemškonarodni listi naglašajo, da nemška levica ni ničesa pripomogla, da je imenovan Linhard šolskim nadzornikom. Popolnoma po krivici si v tem oziru prisvoja neke zasluge. Seveda nemškim nacijonalcem je na tem, da liberalci ne izkoristijo v svoj prid tega imenovanja.

Šleško vprašanje. — Poljskim poslancem ni nič kaj po volji, da jih kdo spominja na Šlezijo. Tudi nekateri poljski listi so pripravljeni šleške Poljake žrtovati za koalicijo. Vsi poljski listi pa vendar niso teh mislij in posebno nujno opozarjajo poslance, da se potegnejo za poljsko gimnazijo v Tešenu Ti časopisi mislijo, da je baš sedaj pravi čas, da se potegnejo za to šolo, ker so z nemškimi liberalci v prijateljstvu. Če so liberalci zares prijatelji Poljakov, jim pač te gimnazije ne bodo odrekli. Nemci tudi ne bodo nič oškodovani, ker obdrže vse sedanje svoje šole. Liberalcem pa te zahteve poljskih listov niso po volji, ker že iz strahu pred nemškimi nacijonalci ne marajo teh šol dovoliti.

Grof Tasilo Festetisc. — Madjarski opozicijski listi poročajo, da misli vlada predlagati, da se grofu Tasilu Festetiscu podeli knežji naslov, ker pri drugem glasovanji ni glasoval proti civilnemu zakonu. Nam se pač zdi, da je stvar izmišljena. Tudi bi se Wekerle s takim predlogom le osmešil. Za take zasluge se pač še ne bodo dajali knežji naslovi. Da se višji plemski naslovi ne dele kar tako, ve dobro tudi ogerski ministerski predsednik, ko je predlagal, da se imenuje toliko grofov in baronov, da bode vlada imela večino v gospodski zbornici.

Minister notranjih stvarij na Ogerskem Hieronymi misli baje v kratkem odstopiti. Wekerle se že pogaja z nekim drugim mlajšim parlamentarcem, da bi prevzel ta portfel. To pa še ni dognano, ali Hieronymi popolnoma odstopi, ali pa prevzame kak drug portfelj. Pa še kako drugo spremembo v ogerskem ministerstvu je v kratkem pričakovati.

Ogerski ministerski predsednik tožnik. — Ministerski predsednik Wekerle toži neki v Raabu izhajajoči list „Dunantuli Hirlap“, ki ga je bil obdolžil, da je grofa Esterhazyja skušal s tem pripraviti, da ne bi glasoval proti civilnemu zakonu, da se bode sicer neka pravda za 600.000 gld. odločila proti njemu. List je bil pa menda vso stvar izmislil tedaj, ko je bil najhujši boj in na obeh straneh niso bili izbirčni v sredstvih.

Knez primas. — Nekateri ogerski katoliški listi hudo napadajo ostrogonskega nadškofa knez primasa Vaszarya, očitajoč mu, da proti vladi ne brani dovolj interesov katoliške cerkve. Pričakovali so, da bode knez primas storil vse mogoče korake, da se še civilni zakon prepreči, ali nadškof pa ne mara vladi delati prevelikih sitnostij, ker bi najbrž vse nič ne pomagalo in bi morda le trpeli še cerkveni interesi. Sicer se pa govori, da je primas precej pretiranega madjarskega mišljenja in bi mu ne bilo ljubo, ko bi te po političnih borbah nemadjarske narodnosti dobile večjo veljavo in zatorej želi miru z vlado.

Bolgarija. — Cankov, vodja emigrantov bolgarskih, oziroma bolgarske, Rusiji prijazne stranke prizadeva si še vedno priti zopet na Bolgarsko. Toda vlada bolgarska mu vsled bližajočih se volitev v sobranje nikakor ne mara dovoliti povrata v domovino, ker želi, da se volitve svobodne vrše in ker se boji, da bi sicer ne dobila za sobranje potrebne večine. Sedaj se mudi Cankov v Belemgradu, toda tudi na Srbskem mu je srbska vlada le pod tem pogojem dovolila bivanje, ako ne bode uganjal nikakih agitacij in ne bo storil ničesar, kar bi bilo miru in sedanjemu redu na Bolgarskem nevarno. — Ministerski predsednik Stojlov je pred kratkim pri nekem banketu v Varni razvil nastopni vladni program. Vlada se hoče držati ustave; tiskovni zakon se bode premenil, ker ne ustreza narodnemu in časovnemu duhu; vlada bo na to gledala, da se bodo učitelji pečali le s šolo ne pa s politiko; da napravi ravnotežje v državnem gospodarstvu bo vlada po možnosti znižala davke oziroma jih pravičneje razdelila; sedanja vlada se Rusiji ne bode približala in hoče varovati samostojnost. Ministerski predsednik je tudi izrazil nado, da bolgarsko vprašanje kmalu izgine z zelenih diplomatičnih miz.

Zapadna in iztočna cerkev. — Iz Rima se javlja, da papež namerava v kratkem v Vatikanu sklicati konferencijo, na katero bi pozval tudi patrijarhe in nadškofe iztočne katoliške cerkve. Konferencija bi se naj posvetovala o načinih, po katerih bi bilo moč nekatoliške cerkve zjediniti s katoliškim pontifikatom. Papež namerava v tem oziru konferenciji predložiti nastopne predloge: Papež želi, da se prizna kot vrhovna glava, dovoljuje pa orijentalnim cerkvam, da obdrže jezik in obrede. V vatikanskih krogih se nadejajo, da bode ta akcija, na katero se že dlje časa pripravlja, imela vspeh.

Afrika. — Razmere v Maroku so jako zamotane. Mladi sultan si še sedaj ni utrdil svoje vlade napram mnogoštevilnim svojim nasprotnikom. Poroča se, da je začasno izročil vodstvo v vladanji svoji materi in ji naročil, da najstrožje kaznuje one častnike, ki so se drznili nasproti njemu ustavnike podpirati. Mati sultanova je te nesrečneže res strašno kaznovala. Ukazala jim je, da nagi zajahajo osle mej številno vojaštvo, ki je z biči teplo mimo jahajoče častnike. To mučenje je trpelo celo uro. Na pol mrtve so na to častnike zopet vrgli v ječo. Razun tega so vsem konfiscirali tudi njihovo premoženje, razun nekaj malega, ki se jim je pustilo za njihove obile otroke. Mej temi, ko se v notranjem maročanskem življenji vrše taki strašni čini in se ponavljajo razne vstaje proti mlademu sultanu, skušajo še vnanje države, ki so interesovane pri Maroku, te nemire podpirati, oziroma jih odobrujejo, ker upajo na svoj lasten dobiček.

Obrtnija.

Načrt novega obrtnega zakona.

Že zadnjikrat smo govorili o tej stvari. Ker so pa ta čas prišle v javnost nekatere podrobnosti; zmatramo za svojo dolžnost, da spregovorimo še danes o tej stvari. Načrt je baje v trgovinskem ministerstvu že izdelan in minister grof Wurmbrand ga predloži v jedni prvih sej državnega zbora, ko se zopet snide. Sestavljen je na podlagi izpovedeb obrtne enkete, ki se je bila priredila po inicijativi dr. Ebenhocha, potem na podlagi enkete obrtnega odseka državnega zbora in pa na podlagi izreka trgovskih zbornic. Zdi se pa nam, da se je minister najbolj oziral na trgovske zbornice. V večini trgovskih zbornic zlasti v severnih deželah pa vladuje neki manšesterski duh. Ker obrtniki čutijo, da večina trgovskih zbornic ne zastopa pravih interesov malih obrtnikov, za to se že dolgo čujejo glasovi obrtnikov, naj bi se osnovale posebne obrtne zbornice. Čisto naravno je, da načrt obrtnega zakona, ki se opira na izreke trgovskih zbornic, ne bode ugajal malemu obrtniku.

Že zadnjikrat smo omenili, da se misli raztegniti dokaz sposobnosti na nekatere stroke, za katere dosedaj ni veljal. Take stroke bodo gostilničarstvo, navadno trgovstvo, obrt mehanika in elektrotehnika, potem frizersko obrt in pa obrt modistinj.

Gostilničarji bodo s tem pač zadovoljni, namreč sedanji. Ker se dosedaj ni nobeden učil tega obrta, ne bode mogel nikdo dobiti na novo gostilnice. Po našem mnenji bi se pa namen bil ravno tako dosegel, da se bi določilo omejeno število gostilnic. Sploh pa ni nam prav jasno, kakšno sposobnost bode moral dokazati, ker gostilničarstva se pač ni treba tako učiti kakor kakšnega rokodelstva.

Vpeljal se bode tudi dokaz sposobnosti za navadno trgovino. Pod navadno trgovino se bode razumevala trgovina z modnim, krojnim in mešanim blagom v mestih in trgih. Na veliko in izvaževalno trgovino se pa dokaz sposobnosti ne misli raztegniti. Torej se hoče zopet z dokazom sposobnosti ovirati le male trgovce, velicih pa ne. Sploh od tega dokaza sposobnosti ni druzega pričakovati, da se bodo komu delale sitnosti. Sicer se bode pa dokaz sposobnosti od gostilničarjev in prodajalničarjev zahteval le v mestih in trgih, v vaseh pa ne. Kako bode pa s tistimi, ki so dlje časa na deželi imeli prodajalnico ali gostilno, se li bodo smeli preseliti v mesto, ali ne, kaj o tem določuje vladni načrt ne vemo, torej ne vemo, če se bode dal v tem oziru obiti.

Najboljša stran vladnega načrta je pač to, da se misli točneje določiti področje nekaterih trgovin. Posebno se mislijo natančneje določiti pravice trgovcev z mešanim blagom. Sedaj ti trgovci lahko prodajajo, kar koli se jim zdi razen strupov in orožja ter delajo škodo mnogim drugim trgovcem in obrtnikom. Seveda sodbe o vrednosti te omejitve ne moremo še danes izreči, ker moramo poprej imeti natančne določbe. Tudi se točneje določijo pravice prodajalcev z živili. Imel bode vladni načrt pa jedno določbo, katero bodo z veseljem pozdravili vsi gostilničarji. Smeli ne bodo več prodajati piva v steklenicah trgovci z mešanim blagom in živili. To bode stvar gostilničarjev.

Kakor smo že zadnjič omenili, bodo konfekcijonarji smeli jemati mero. Važnost te pravice je silno velika in krojači in čevljarji so se najbolj upirali temu, da bi to bilo konfekcijonarjem dovoljeno. S tem se bi priložil hud udarec krojaškim mojstrom.

V vladnem načrtu se pa misli, da se krivica, ki se naredi krojačem, bode dala s tem popraviti, da bodo konfekcijonarji morali dajati dela mojstrom, ako ne bodo sami krojači. Prepovedano jim bode imeti pomočnike. Ta določba je na videz mojstrom v korist, v dejanji pa od nje utegne imeti korist le državna blagajnica, da dobi nekoliko več davkov. Trgovski dobiček je za obrtnike izgubljen, naj se stvar suče, kakor koli. Faktično se bode pa delalo tudi le s pomočniki kot se sedaj, ki bodo popolnoma od konfekcijonarjev odvisni. Konfekcijonar bode vzel obrtno pravico za tiste pomočnike, ki mu bodo delali na domu. To stane le malo goldinarjev na leto, katere bode že pozneje utrgal. Tacih pomočnikov bode mu pač lahko dobiti, ki morejo dokazati postavno sposobnost. Konfekcijonarstvo bode popolnoma uničilo krojaštvo. Če vladni načrt obvelja, kmalu v marsikakem mestu o samostojnih mojstrih v oblačilnih obrtih ne bodo vedeli drugje, kakor pri davkariji, kjer bodo za take imeli vpisane pomočnike konfekcijonarjev. Na Dunaji že tudi sedaj ne delajo pomočniki za konfekcijonarje in tovarne, temveč kosovni mojstri (Stückmeister), kateri delajo le za svojega

gospodarja in imajo od kosa plačo, kakor pomočniki, sami pa imajo zopet pomočnike.

Veliko milost, mislijo v ministerstvu, da tudi store s tem, da bodo v bodoče tudi rokodelci smeli v svojih prodajalnicah in na sejmih prodajati lastne izdelke, dočim bodo drugi, ki bodo hoteli prodajati take izdelke izpolniti imeli neke pogoje. Mari naj bi se od krojača zahteval še dokaz sposobnosti za trgovino, ako hoče prodajati v prodajalnici suknje in hlače?

Nov načrt obrtnega zakona ima baje sploh mnogo določb o pravici trgovskih obrtov in trgovin, o krošnjarstvu itd. Posamične te določbe se še niso objavile ali iz vsega razvidimo, da novi obrtni zakon ne bode dosti pripomogel k ohranitvi samostojnega obrtnega stanu. Govorili bodemo pa še o tej stvari, kadar še kaj natančnega izvemo, kaj vse določi vladni načrt.

Otvorjenje razstave v Gradci.

Iz Gradca 2. sept. (Izv. dopis.)

V soboto ob 10. uri se je v industrijski dvorani v Gradci otvorila razstava motorjev, pomočnih strojev in orodij za male obrtnike. Zbralo se je bilo k otvorjenju mnogo dostojanstvenikov, duhovnih in posvetnih.

Ob desetih se je pripeljal trgovski minister grof Wurmbrand. Razstavini odbor ga je udano vsprejel, in peljal v dvorano slovesno okrašeno in tukaj ga je nagovoril predsednik obrtnega društva.

V svojem govoru je omenil, da je pred štirimi meseci trgovska in obrtna zbornica sklenila v Gradci prirediti tako razstavo in izvršitev izročila obrtnemu društvu. Društvo, ki je že na to poprej mislilo, prevzelo je to nalogo in naprosilo gosp. trgovinskega ministra, da prevzame pokroviteljstvo, kar je to radovoljno storil, za kar ga on zahvaljuje.

Devetnajsto stoletje je največje, kar jih pozna zgodovina. Človeški duh se je podprt z zboljšano šolo razvil na nepričakovan način. Iznajdbe slede iznajdbam, razširjajoč blagostanje. Marsikatero dobroto, ki je poprej bila dostopna le bogatinom, si sedaj lahko privoščijo vsi. In vendar je večidel teh iznajdb škodoval srednjemu in malemu obrtnemu stanu in ga, rekli bi, podkopal.

Zaman se upira mali obrtnik raznim strojem. Kar on s pridnostjo izdela v nekaterih dneh, to naredi stroj v jedni uri, ljudje rajši kupujejo lepše izdelano in ceneje tovarniško blago. Da se temu odpomore smo priredili to razstavo, da se obrtnik sam prepriča, če se njegovo blago ima bati konkurence strojev, če bi mogel on svoje izdelke morda izdelovati s pomočjo elektrike, ali če ugajajo za njegovo delavnico plinovi, benzinovi in petrolejski motorji, in se pouči, katero novo orodje naj si omisli. Če razstava doseže ta namen, je storila svojo dolžnost. Koncem naprosi ministra, da razstavo otvori.

Minister grof Wurmbrand je naglašal, da je z veseljem prevzel pokroviteljstvo razstave, da pokaže, kako skrbi vlada za obrtni stan. Kakor njegov zaslužni predsednik, se bode tudi on oziral na želje obrtnikov in zmatra za važno nalogo svojega področja, da se napravijo zakoni, ki bodo pomogli obrtniku, da bode mogel izhajati. Da pa pokaže vlada, da hoče praktično podpirati obrtnike, je dala po tehnologičnem muzeji napraviti stroje, kateri bodo olajšali obrtniku dela, ne da bi bilo blago slabše. S Koroškega in Štajarskega se dosedaj še ni zahteval nobeden stroj, za to se je pa vladi zdelo potrebno podpirati graško razstavo. Obrtnik ne sme biti sovražnik stroju, temveč se ga le mora poslužiti, kakor to delajo v Angliji in Franciji. Minister svari obrtnike pred nazadnjaštvom in pesimizmom in kaže, kako cvete obrtni stan v Angliji. V kulturnih deželah vsak premožen človek potrebne stvari kupuje pri obrtniku in ne gleda na ceno. Gledati je treba, da se povzdigne občno blagostanje. V to je pa treba razširjati pouk in v tem oziru bode razstava mnogo koristila.

Razstava, o kateri morda pri priliki vam še poročam, ima zares veliko pripravnih strojev. Pisec teh vrst pa vendar od vseh teh strojev ne pričakuje rešitve obrtnega stanu. Stroji bi le koristili, ko bi pomanjkovalo izdelkov, ali žal moramo reči, da se le preveč izdeluje. Več bode strojev, več se bode izdelovalo, težje se bode blago izplačalo, in cene bodo padale. Temveč strojev bode delalo, tembolj bode manjkalo dela.

Obrtnijske raznoterosti.

Razstava tehničnih delavskih sredstev v Pragi. Od 15. t. m do 15. oktobra bode v Pragi razstava tehničnih sredstev za mali obrt v industrijski palači na razstavišči. Razstavljeni bodo raznovrstni motorji, pomočni stroji in orodja. V nedeljo, ponedeljek, torek in soboto popoldne in zvečer se bode predavalo o razstavljenih strojih.

Varstvo sten v tovarnah za jesih. Dobro je, če se v tovarnah za jesih prevlečejo stene z gutaperčnim firnežem. Ta firnež se napravi, če se razstopi 2 dela mehke kolofonije in pridene 1 del zdrobljene gutaperče. Ko se je vse dobro zmešalo, pridene se terpentinovega olja in v lanenem firneži zribanega cinkovega belila, ali posušenega blanc-fix. Če se stene s takim firnežem namažejo, jim jesih ne škoduje. — Za barvanje sten v tacih tovarnah se nikakor ne smejo rabiti barve, v katerih je svinec.

Črtice o kmetijski kemiji.

Prst.

(Dalje.)

Spregovoriti moramo sedaj o nekaterih redilnih snovih v zemlji. Vsaka rastlina za svoje vspevanje potrebuje več redilnih snovij. Če tudi le jedne teh redilnih snovij ni v zemlji, pa ne vspeva, naj bi bilo druzih še tako v izobili. Kmetovalec skuša snovi, katerih manjka v zemlji, nadomestiti z gnojili.

Najprej naj omenimo kali. To je spojina iz nekej kovine kalij imenovane in pa iz kislika. Kovina kali

bode mnogim čitateljem popolnoma neznana, ker se ne nahaja v prirodi nespojena, kajti takoj se spoji s kislikom. Tukaj ne bodemo opisovali, kako se ta kovina dobiva, ker ta kemična dela nimajo nobenega interesa za kmeta in so sploh jako težavna. Ta kovina je še nekoliko lažja od vode, srebrno bela, pri navadni gorkoti mehka kakor vosek, pri 62° gorkote se že topi in pri veliki vročini se pa kar shlapi.

Našim čitateljem se bode čudno zdelo, če povemo, da ta kovina gori z modrim plamenom. Če jo vržemo v vodo, se kar vname, to je vodi odtegne kislik in začne goreti. Pa tudi na prostem zraku se tako hitro spoji s kislikom, da se mora spravljati v petroleji.

Sicer se pa tudi kalijev okis ne nahaja v prirodi. Dobi se le, če se kalija sežge. Ta okisec se hitro spoji z vodo v kalijev hidrat, katerega navadno kali, ali pa živi kali imenujemo. Za obrtne namene se kali večkrat rabi in ga narejajo s tem, da pepeliko razkrojijo z živim apnom. Navadno se nahaja kali v zemlji spojen s črnoprstenimi kislinami.

Te kisline še niso tako natančno preiskane in niso v vsaki prsti jednake. Njih opis torej ni lahko mogoč, ravno tako ne opis njih spojin. Potem se nahaja kali spojen z ogljenčevo kislino, ali pa z žvepleno kislino, kateri snovi nastaneta pri razpadanji nekaterih vrst kamenja, ali kot soliterno kislikali v zemeljski vodi. Iz teh spojin dobivajo rastline kali, katerega potrebujejo.

Ogljenčevo kisli kali se pa nahaja v trgovini pod imenom pepelika, kateri se pa dobiva iz pepela raznega drevja. To je beli prašek z jako lužnatim okusom. Pepelika se rada razstopi v vodi in vodo vleče nase.

Žveplenokisli kali se nahaja navadno čist v šestoglatim stebričkom podobnih kristalih. V mrzli vodi se nerad raztopi, rajši pa v gorki. Rabi se tudi v trgovini. Glavna njegova poraba je vendar le za gnojenje. Ko je Liebig razkril, kako važne so nekatere rudninske snovi za gnojenje, začele so ga nekatere tovarne izdelovati. Žveplenokisli kali pomeša z žveplenokislo magnezijo in to prodajajo za gnoj.

Solitarnokisli kali se navadno imenuje solitar. Ta spojina raztopi se v vodi. V vročini se ne razstopi. Soliter jako pospešuje okisanje raznih tvarin, to je njih spajanje s kislikom. Včasih je ta solitar velicega pomena, ker so ga razvili za fabrikacijo solitrove kisline in več drugih stvarij. Zadnji čas ga je pa marsikje izpodrinil natronov soliter, kateri se nahaja v Ameriki, in se od prvega loči v tem, da v njem natron nadomešča kali.

Kakšne važnosti je kali za kmetovalca, je vidno iz preiskav učenih kemikov, po katerih jeden hektar pšenice pri srednji letinji iz zemlje izsesa 53 kilo kalija. Rrž ga pa potrebuje nekaj manj. Posebno veliko kalija potrebuje živa ali pekoča kopriva. Kjer rastejo dobro te rastline, si lahko mislimo, da je dosti kalija v zemlji.

Na njivah moramo vsekako gledati, da s primernim gnojenjem povrnemo kali, katerega odtegnejo rastline. Manj se je pa bati, da bi gozd izmolzel kali iz zemlje. Hektar smerekovega gozda porabi na leto kake tri, in bukovega kacih šest kilo kalija.

(Dalje sledi.)

Kmetijske raznoterosti.

Shod čebelarjev zboroval je te dni na Dunaji. Bil je zanimiv razgovor o raznih strokah čebelarstva. Posebno so gospodje razpravljali o tem, je li umestno vvažati tuje čebelne vrste. Nekateri čebelarji so bili zoper to, ker je naša domača čebela najboij vajena našega podnebja. Večina je pa vendar mislila, da se s tujimi čebelami domače vrste zboljša. Govorilo se je tudi o gnilobi v panjevih. Glavni učitelj Fulda je priporočal, da bi dajali lizol čebelam.

Shod vinščakov je zboroval na Dunaji. Udeležil se ga je tudi slovenski poslanec Pfeifer. Govorilo se je posebno tudi o trtni uši in o obnovljenji uničenih vinogradov. Poljedelski minister, ki je tudi pazno sledil obravnavam, je zagotavljal, da bode vlada storila, kar bode mogla. Pojasnjeval je, kaj je že vse vlada storila v povzdigo vinstva.

Poučni in zabavni del.

Potopisne črte.

Iz Ljubljane v Ljubljano.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Blizu Št. Petra izvira rečica Pivka, ki daje vsej tej okolici ime „na Pivki“. Razprostira se več ur daleč na široko in dolgo med 1189 *m* visokim Snežnikom, ki jo omejuje s svojimi predgorji k desni od železnice, in med 1249 *m* visokim strmim Nanos-om, kateri poslednji k levi na severo-zapadni strani dela mejo med Pivko in Vipavsko dolino. Obširna Pivka je valovita (gričnata) planota, in je za vojaške vaje, manjše in tudi večje, baje tako pripravna, da se je — in to vem iz popolnoma zanesljivega vira — prvi sedanji avstrijski vojskovodja, cesarska svitlost nadvojvoda Albreht o njej izrazil, da ne pozna za take namene nobenih boljših prostorov.

Prvi predmet, ki me je zanimal na mojem nočnem potovanju, bila je farna vas Slavina, ki se kaže potnikom v bližni bližavi k levi od železnice. Slavina je najstarejša fara in duhovnija na Pivki. (Pričetek njeni stavijo v l. 1300.; — leta 1380. podelil je bil to duhovnijo tržaški škof Angelo naddijakonu Nikolaju pl. Dominici. Vse fare po Pivki, bistriško-vremski dolini in na Krasu spadale so namreč noter do naših časov pod tržaško škofijo; one v Vipavski dolini in po Goriškem Krasu pa pod oglejski patrijarhat, in so bile poznej prišle pod goriško nadškofijo.) O Valvazorjevem času štela je Slavina 17 podružnic; prispadala jej je celo Postojina kot vikarijat. — Pogled na slavinsko farno cerkev, ki je bila obsijana od svitlobe blede mesečine, zbujal je v meni žalno-čutne spomine s tem, ker na ondotnem pokopališču počivajo koščice že treh mojih rojakov-duhovnikov. L. 1808. (8. junija) umrl je v Slavini moj sloveči rojak, prečastni g. Filip Fröhlich;

dr. modroslovja in bogoslovja, kanonik in mestni župnik pri Sv. Antonu v Trstu. Na svojo lastno prošnjo prišel je bil leta 1792. kot župnik v Slavino, kjer je skončal tudi tek svojega življenja. Drugi rojak, ki je v Slavini umrl l. 1852. (27. marcija), bil je č. g. Martin Jerala, ondotni farni upravitelj, ki bi bil brž ko ne postal ondi tudi župnik. A smrtna kosa požela ga je v najkrepkejši dobi njegovih let. Zadnji rojak, v. č. g. Janez Globočnik, umrl je kot župnik v Slavini l. 1877. (18. dec.)

Sveta dolžnost veže me, tega blagega g. rojaka še s posebno hvaležnostjo omeniti, in prav veseli me, da se mi v to na tem mestu ponudi ugodna prilika. Nekoliko let pred njegovo smrtjo nameraval je blagi pokojnik, — tako mi je sam pravil o neki priliki, — za svoj rojstni kraj utemeljiti neko ustanovo, iz katere bi bili zajemali njegovi rojaki vsako leto o najpotrebnejšem času obilico duševnih dobrot in blagostij. Ni tu mesto za to, in prežalen je uzrok, da bi ga javno navedel, nad čim se je bil razbil velikodušni namen blagega pokojnika. (Saj je oba dotičnika že zagrebla grobarjeva lopata.) Pri tem pa dobrosrčnega pokojnika ni zamogel nihče opovirati, da je zapustil za siromake svojega rojstnega kraja glavnico 1800 gld., iz katere obrestij bodo dobivali vsako leto podporo, ko odmrja oseba, ki vživa do svoje smrti dotične obresti kot nekako vpokojnino. Ker je v Slavini že zdavni in častni običaj, da zapusti vsak farni predstojnik v župnijski dvorani v stalni spomin svojo podobo (portrait), bi bil tedaj lahko vse tri omenjene rojake vidil vpodobljene, ko bi mi bil dopuščal čas, da bi bil popotoval tu mimo po dnevi, in bi se bil pomuditi zamogel. A urni hlapon drvil je silno hitro naprej, da sem le iz daljave zamogel poslati rajnim rojakom srčno željo: naj počivajo v sladkem miru!

Le gredé mi je bila Slavina spred oči.

Naslednja postaja Prestranek (po nemški Prestranegg!?) mi je bila vir nove skušnjave, naj bi tudi tu pasel svojo radovednost, ko bi bilo moč, in — se vé — tudi čas. Kaj pa tu? V bližavi nahaja se sloveča cesarska kobilarna (Gestütt), katerej domačini navadno „Štit“ pravijo. Sam bi o tem ne vedel mnogo povedati, po podatkih pa, katere sem na prošnjo in vprašanje od dobrega prijatelja prejel, naj navedem naslednje: Kobilarna je od postaje na pr. dva *km* proti zahodu oddaljena. Svet je kot na Pivki sploh, valovit; tu grič, tam raván. Cesarsko posestvo obsega 182.64 *ha* s hlevoma na „Bilah“ $^1/_2$ ure proti vzhodu, in s hlevom v „Škulah“ v Hrenovški fari, od „Štita“ $^3/_4$ ure proti severu. Vseh hlevov je šest in odrejajo v njih od 300 do 350 mladih konj na leto. Najmlajša, — dojna žrebeta od kobil po $^1/_2$ leta stara, so v enem hlevu. V drugem so stara po 1 leto in tako gre po starosti naprej. Ko so stari blizu 4, ali ravno 4 leta, odvedó jih na Dunaj na cesarski dvor, ker posestvo in odrejališče je prav privatna cesarska last, ne pa državno ali erarično.

Mlade konje o poletji le zunaj na prostem pasejo (gotovo za to, da se bolj vtrdijo), po zimi so v hlevih. Razun o času krmenja so eno- in dveletni zmirom spuščeni, to je neprivezani. Bolj odraščeni so po hlevih, privezani, in ima vsak nad jasli zapisano svoje ime. V kobilarni poslujoče osobje ni vojaško, ampak civilno. Načelnik mu je kontrolor; poleg njega deluje kovač-zdravnik (Kurschmied). Hlapcev, kateri so večjidel oženjeni in stanujejo okoli grada v posameznih hišicah, je okoli 20. Vsak dobi po 30letnem službovanji pokojnino. Ob dnevih cesarskih slavnostij je vse osobje uniformirano. — Naj o tej priliki omenjam tudi še cesarske kobilarne v Lipici na Primorskem, ker ste si z prestransko v zvezi. Od tod (iz Prestraneka) do Sežane so 4 žel. postaje, od tam pa $^3/_4$ ure (peš hoje) v Lipico. Lipica odreja žrebce in kobile, Prestranek pa mlade konje. (Kraško podnebje mora tedaj konjereji biti posebno ugodno.) V Lipici biva glavni načelnik (Gestütsmeister), kateri prihaja vsaki teden nadzorovat v Prestranek, ki je nekaka podružnica kobilarne v Lipici.

Po tej kratki pomudbi odrinimo dalje!

(Dalje sledi.)

Poučni in zabavni drobiž.

Shod nemških in avstrijskih antropologov bil je minoli teden v Inomostu. Predsedoval mu je znani berolinski učenjak Virchov.

Belgijski časnikar. V Bruselji je umrl znani belgijski literarični in dramatični kritik, Fré'dé'ric. Delal je pri raznih listih in je njegovo ime bilo znano ne le v Belgiji, temveč tudi na Francoskem. Bil je tudi član akademije znanosti. Imel je še le štirideset let.

Brati in pisati ne znajo izmej tisoč vojaških novincev v Švediji 4, v Švici 5, v Nemčiji 12, v Holandiji 18, v Franciji 123, v Angliji 127, v Belgiji 154, v Avstriji 388, v Italiji 480, v Španiji 700 in v Rusiji 738 odstotkov

Zdravniška šola na Kitajskem. Zadnje dni se je na Kitajskem otvorila prva zdravniška šola po evropskem vzorcu. Sprva se na njej poučuje v angleščini, ker so skoro vsi profesorji Angleži.

Novice.

— **Odkritje Cigaletovega spomenika.** Kako Slovenci vedo slaviti zaslužne svoje može pokazali so zopet dne 26. m. m. Prezaslužnemu slov. pisatelju in pravniku Mateju Cigale-tu odkrili so v Črnem vrhu spomenik odnosno spominsko ploščo v njega rojstni hiši v Lomeh. Prijazni Črni vrh odel se je ta dan v praznično obleko; gostom v pozdrav postavljenih je bilo več slavolokov in raz hiš so vihrale zastave. Pri slavnosti je zastopal društvo „Pravnik“ načelnik g. dr. Andr. Ferjančič in odbornika gg. dr. Babnik in dr. Majaron; „Matico Slovensko“ predsednik g. prof. Fr. Levec in tajnik gosp. E Lah; družbo sv. Mohorja gg. prof. dr. Sket in prof Apih iz Celovca; slov. pisateljsko društvo v Ljubljani gospod Funtek; slovenski klub na Dunaji g. dr. Murko. Izmej društev sta se posebno mnogoštevilno vdeležila „Čitatnica“ in „delavsko bralno društvo“ iz Idrije. Sicer je došlo še mnogo posameznih čestilcev Cigaletov iz raznih krajev. Naroda iz okolice je bilo nebrojno zbranega ta dan v Črnem vrhu. Došle goste je slavnostni odbor z gasilnim društvom in občinskim

odborom srčno pozdravil. Po 10. uri služil je v župni cerkvi črnovrški g. prof. dr. Fr. Lampe slovesno sv. mašo, pri kateri je imel tudi s'avnosti primerno propoved. Po sv. maši pa se je vršilo slavnostno odkritje spomenika. Slavnostni govor je imel načelnik društva „Pravnik“ in drž posl. g. dr. Andr. Ferjančič, ki je v jedrnatih besedah narisal plodonosno delovanje Cigaleta. Pevski zbor idrijske čitalnice je zapel primeren zbor. Spomenik je kamenita piramida mej železno ograjo in z napisi na sprednji in desni ter levi strani. Pri banketu, ki se je na to vršil v prostorih gospe Lampetove, vršile so se lepe napitnice. Načelnik slavnostnega odbora g. Pipan je napil presvetlemu cesarju, črnovrški rojak in stud. med. g. Raznožnik slavnostnemu govorniku in drž. posl dr. Ferjančiču, črnovrški posestnik g. Vidmar gosp prof. dr. Lampetu, g prof. Levec črnovrškemu kraju, kot zibeli Cigaletovi; gospod dr. Majaron slavnostnemu odboru itd. Po banketu je bil pohod Cigaletovega rojstnega doma v Lomeh, pičlo uro od Črnovrha. Na rojstni hiši odkrila se je po zares lepem in poljudnem govoru gosp. prof. dr. Lampeta spominska plošča. Domače ljudstvo je vse ginjeno prisustvalo lepi slavnosti in pazno poslušalo lepe govore. Hvala bodi slavnostnemu odboru za trud, kojega je imel za prireditev toli lepe slavnosti, — ta odbor je namreč sprožil misel za spomenik in tudi potrebni denar zanj nabral — spominu Cigaletovemu bodi pa „Slava“!

— **Osobne vesti.** C. kr. računski revident g. Viktor Colloretto je imenovan c. kr. računskim svetnikom pri c. kr. deželni vladi v Ljubljani. — Č. g Fr. Ks. Bohinec župnik v Križih pri Tržiči obhaja dne 16. t. m. zlato mašo.

— **Dijaško podporno društvo »Radogoj«.** Odbor društven je v svoji zadnji seji rešil osemindvajset prošenj za podpore in podelil peterim prosilcem ustanove po 200 gld., četerim pa po 100 gld Odbor se je pri oddaji ravnal po tem, da je ustanove razdelil mej najpridnejše in se je oziral tudi na to, da dijaki iz raznih pokrajin slovenskih postanejo deležni redne „Radogojeve“ podpore Odboru je le žal, da ne more še večim dijakom dati podpore, temveč je moral nekaterim prav potrebnim in pridnim odkloniti prošnje. Rodoljubje, priskočite „Radogoju“ s podporami na pomoč, da bode mogel še zdatneje vršiti svojo nalogo! — Odbor „Radogoja“ je v isti seji tudi jednoglasno obsodil neslovansko šego borenja ali sabljanja, ki se je zadnji čas pojavila mej slovenskimi dijaki. Odbor se je izjavil, da se nihče ne sme udati tej šegi, kdor je ali hoče podpiran biti od društva „Radogoja“.

— † **Umrl** je na Dunaji, zadet od kapi dr. Jos. vitez Zhishman dvorni svet. in bivši vseučiliščni profesor. Pokojnik je bil naš rojak, porojen leta 1820. v Ljubljani. Blagemu gospodu, velikemu podporniku in prijatelju slovenskega dijaštva bodi blag spomin in zemljica lahka!

— **Višjesodni predsednik v Gradci** pa „Pravnikova“ terminologija. Grof Gleispach, kateremu je društvo „Pravnik“ poklonilo jeden izvod svoje nove „nemško-slovenske pravne terminologije“, pisal je na to načelniku društvenemu g. dr. Ferjančiču jako laskavo pismo, v katerem se priznava velika vrednost terminologije sploh in iz katerega se razvidi, da se pripisuje temu novemu delu na kompetentnem mestu odločilna važnost za slovensko uradovanje.

— **Šola »Glasbene Matice«.** Šolsko leto 1894/95, se v društveni glasbeni šoli prične dne 20. sept. Vpisovalo se bode dne 17., 18. in 19. sept. dopoludne od 11. do 12. ure in popoludne od 4. do 6. ure v društvenih prostorih (Gospodske ulice, knežji dvorec, II. nadstropje). — Poučevalo se bode v treh predmetih in pri teh učiteljih: 1. splošna glasbena teorija, 2. harmonija, 3. kontrapunkt, 4. zborovo petje g. Hubad; 5. solo-petje gg. Gerbić in Hubad; 6. klavir gg, Gerbić, Hoffmeister, Hubad, Jeraj; 7. vijolina g. Jeraj; 8. godala in pihala. (Pouk v teh instrumentih se takoj otvori, če se zanj oglasi zadostno število učencev.) — Pogoji vzprejema; V glasbeno šolo se vzprejemajo oni, katerih stariši so društveniki „Glasbene Matice“. Kdor še ni društvenik, plača pri vsprejemu društvenino za jedno leto v znesku 2 gld. Vpisnina znaša za vsacega učenca à 1 gld., šolnina pa za vsak predmet (po 2 uri na teden) à 1 gld. 50 kr. na mesec. Vendar se za pouk v splošni teoriji in v zborovem petji nič ne plačuje. — Lansko šolsko leto je bilo v društveni glasbeni šoli 257 učencev!

— **Velika efektna loterija.** „Glasbeni Matici“ dovolila se je velika efektna loterija z 20 000 srečkami po 1 K. v teku l. 1896.

— **Na korist »Narodnemu domu«** priredi „Ljubljanski Sokol“ dne 22. septembra t l. v deželnem gledališču slavnostno akademijo. Pri akademiji sodelovala bodo poleg „Sokola“ razna tukajšnja narodna društva in člani slovenske opere.

— **Krasen relief »Maria in stellis«,** katerega je izklesal kipar Alojzij Gangl, razstavljen je do 17. sept t. l. v risalni sobi c. kr. strokovne šole za lesno industrijo v Ljubljani. Vstopnina 30 kr., za dijake 10 kr.

— **Železnico Ljubljana-Gorica** namerava se graditi, projekt graditi železnico čez Ture se je pa opustil.

— **Izpred porotnega sodišča.** Dne 29. avgusta t. l. sedela je pred porotniki 49letna Frančiška Kovač iz Ločice na Štajarskem Zatožena je bila hudodelstva tatvine, doprinesene s tem, da je dne 8. julija v Šmartnem pri Litiji, ko je bila ondi birma, v gnječi jemala ženskam iz žepov denar. Tatica se taji dejanja. Sodišče jo je obsodilo na pet let težke ječe, ker je bila že desetkrat zaradi tatvine kaznovana — Pri drugi obravnavi istega dne, ki je bila tajna, obsojen je bil Anton Krajec zaradi hudodelstva posilnosti in krvne oskrumbe na pet let težke ječe. — Zadnji dan porotnega zasedanja so se vršile tri obravnave. Pri prvi je bil obsojen na pet let težke ječe Martin Jerina, hlapec iz Bistre Povodom nekega pretepa je udaril s polenom posestnika Jož Brenceljna s tako močjo po glavi, da je ta dva dni pozneje umrl, sina njegovega pa je težko poškodoval — Pri drugi obravnavi sta bila zatožbe oproščena pastirja Janez Novak in Jernej Vidmar iz Ubeljskega. Zatožena sta bila hudodelstva ropa Igrala sta na paši z Anton Premrlom za denar in s'a zgubivši ves denar vrgla tega na tla in mu s silo vzela mošnjiček z denarjem. Porotniki so vprašanje na rop zanikali. vsled česar je sodišče zatoženca oprostilo. — Pri tretji tajni obravnavi obsojen je bil na 18 mesecev težke ječe Anton Jerič zaradi posilnosti. — S tem se je končalo porotno zasedanje.

— **Prašičja razstava v Novem mestu** bode dne 22. oktobra t. l. to je v torek na dan Lukeževega semnja. Razstava bode združena z velikim prašičjem semnjem. Razstava bode ločena v dva oddelka, namreč v oddelek za plemene prašiče in oddelek za pitane prašiče. Za vsak oddelek se napravi 15 daril, 5 po 20 kron in 10 po 10 kron. Skupaj se bode torej razdelilo vsaj 30 premij poleg priznalnih diplom. Razstavljalci se morajo prijaviti kmetijski podružnici v Novem mestu pismeno ali ustno, zadnji čas do 1. oktobra t. l.; najbolje pa kakor hitro mogoče.

— **Kmetijsko bralno društvo** so osnovali v Št. Vidu na Dolenjskem. Ustanovni občni zbor bode dne 15. t. m.

Velikega sleparja so zaprli.

Težko je opisati, kako začudenje je vzbudilo v Gradci, ko je policija zaprla direktorja solnograške „Fremdenzeitung“, Antona pl. Koppenheierja. V Gradci je igral veliko vlogo. Znal si je bil pridobiti zaupanje bivšega deželnega glavarja, sedanjega trgovskega ministra grofa Wurmbranda in ž njegovimi priporočili je osoda našel pristop v vse boljše kroge. Anton pl. Koppenheier

je velik slepar, ki je že sleparil več let po raznih mestih. Pravo njegovo ime je A. Mayer in je rojen v Temešvaru.

Koppenheier je v Gradci kakor povsod jako potratno živel. Okrog sebe je vedno imel cel kup vrednikov „Fremdenzeitung“ in risarjev, ki so pa bili le navadni nabiralci inzeratov. Vozil se je v krasni kočiji, dajal pojedine in k njim vabil najodličnejše osebe. Njegova soproga je trdila, da je hči francoskega generala, ki je bil vrhovni lovec Napoleona III. Imela je vizitnice z grofovsko krono z napisom: „Madame de Koppenheier née comtesse Magnar Legendre“. V resnici je pa doma iz Barmena, se hiše Marija Leuprenek. Poleg 20letne hčere, katere v Gradci ni bilo, ima Koppenheier petletnega sina, ki se je povsod okrog vozil z materjo. Nekaterim se je čudno zdelo, da Koppenheier tako potratno živi, ali mislili so, da ima že zadostne dohodke.

Koppenheier si je poslednje leto pač znal pridobiti 15.000 gld. dohodkov, ali to ni zadoščalo. V Solnogradu je zapustil toliko dolgov, da se več tja ne upa. Več dolgov je zapustil tudi v Inomostu in Celovci. V Celovci je dolžen še za neko pojedino, s katero se je imel začeti živahnejši promet s tujci po Vrbskem jezeru. K tej pojedini je bil povabil tudi deželnega predsednika in višje uradnike, ki pa niso prišli.

V Gradec je prišel lansko jesen. Obetal je, da bode mestu pripomogel do večjega prometa s tujci. Prišel je takoj z velikimi načrti, katere bode uresničil s pomočjo bogatinov, s katerimi ima znanje. Obetal je ugodno železniško zvezo z Monakovim, da bode zidal postranske železnice in hotele v vseh znamenitejših dolinah v deželi, železnica na Schöckel, novo gledališče v Gradci, prirediti je nameraval veliko mejnarodno kolesarsko tekmovanje.

Udeleževal se je priprav za shod v povzdigo prometa s tujci, kateri shod se je pa sešel v ponedeljek, ko on sedi že v zaporu. Reči moramo, da je za ta shod tudi on res s svojimi sveti precej pripomogel. On je druge naduševal za prireditev tega shoda.

Dne 27. m. m. je bil Koppenheier pri odboru za ta shod, in v tem je pa policija dobila nalog ga prijeti. Ravno iz deželne hiše ga niso hoteli odpeljati zaradi druzih gospodov. Po seji je policija šla za njegovim vozom in ga prijela v Naglerjevi ulici.

Pri policiji je priznal, da je Arno Mayer, katerega išče monakovska policija. V Monakovem je namreč poneveril 220 mark za inzerate in 60.000 mark za prodane podobe neki umeteljni trgovini. Tudi je v Monakovem zapustil mnogo dolgov, kakor povsod. Tudi v Gradci je napravil mnogo dolgov. Pred kacimi 25 leti je Arno Mayer bil tajnik pri neki skupini gledaliških igralcev na Ogerskem in s tem se je bilo začelo njegovo klatenje po svetu. Pri „Fremdenzeitung“ pa on ni imel druzega opraviti, kakor da je zanjo inzerate nabiral.

Anarhisti.

V Perpignani prijeli so neko osebo, o kateri se sodi, da je jeden tistih anarhistov, ki so hoteli v Vermont les-Bainsu umoriti francoskega ministerskega predsednika. Oseba trdi, da se je ravno kar povrnila iz Brazilije, kar pa dokazati ne more.

Zopet se govori, da je policija dobila v pest znanega nihilista barona Ungern-Sternberga. Pred nekaterimi tedni se je govorilo, da so ga bili vjeli v Srbiji. Po nekem poročilu je bil ušel, ali verojetnejše je, da je srbska policija bila prijela kacega druzega človeka, katerega je pa izpustila, ker je videla, da ni noben anarhist. Tudi sedaj še ni gotovo, če je ruska policija v Peterburgu dobila v roke pravega tiča.

Pravo ime tega anarhista pa ni baron Ungern Sternberg. To ime si je le sam prideval. To je baje ruski dijak Zagolkovsky. Ta je ob svojem času pohajal v umetniško akademijo v Peterburg. Ker je pa bil sumljiv, da je nihilist, je moral zapustiti Rusijo. Leta 1892. bil je nekaj tednov na Dunaji in so ga podpirali razni dunajski umetniki. Potem je potoval po raznih krajih po Evropi in Afriki. Opeharil je več ljudij in poleg tega povsod občeval z anarhisti. V Belgiji se je udeležil več atentatov in je zaradi tega ga zasledovala vsa evropska policija. Če so ga res prijeli v Rusiji, ga Belgiji ne izroče, temveč ga obsodijo v Peterburgu, ker je ruski domačin.

V Milanu so zaprli anarhista Fabrinija. Ta anarhist je prišel iz Pise. Ondi je z nožem od zadaj smrtnonevarno ranil nekega stražnika, ki je bil na straži pri spomeniku Viktorja Emanuela.

Pa tudi drugod po Italiji so zadnji čas zaprli več anarhistov. Tako so jih v Neapolju sedemnajst dali pod ključ. Vendar mej njimi niso mogli spoznati moža, ki je vrgel poslednjo bombo, ker je tedaj bil našemljen.

V Pallanzu so zaprli štiri osebe, ki so sumljive, da so umorile tovarnarja Sontermeistra. Sodi se, da je tudi tukaj anarhistično zločinstvo.

Pa tudi v Ameriki ima policija opraviti z anarhisti. Poslednji čas jih je tja še več prišlo iz Evrope v Rio de Janeiru je zadnji čas policija dobila deset bomb.

Govori se tudi o nekem nameravanem atentatu na grškega kralja, ko je bil Aixe-les-Bainsu na Francoskem. Kočijaža je neki tujec skrbno izpraševal, kakšne navade da ima kralj. Kočijažu se je to čudno zdelo in ovadil je tujca policiji. Prijeli so ga in pri njem našli bodalo in več pisem, iz katerih se da posneti, da je hotel umoriti kralja.

Ko se je dne 30. m. m. peljala angleška kraljica na Škotsko je v Birmighamu malo pred prihodom kraljice hotel pijan delavec vdreti v kolodvorske prostore. Ko ga je policija ovirala je potegnil revolver. Policija ga je prijela. Pojasnilo se še ni, ali je bil kak anarhist, ali le navaden pijanec.

V Frankobrodu zaprli so te dni delavca, ki sta sumljiva anarhizma. Pa tudi drugod po Nemčiji vzdiguje anarhizem glavo. Tako se je na Bavarskem streljalo v Frankenheusenu v palačo, v kateri je bival princ Arnulf, sin sedanjega regenta.

— **Mož v ženski obleki.** V Pragi se je neki dninar v žensko obleko oblekel in za šalo hodil po trgu. Policija ga je prijela in bode zato šalo moral zagovarjati se pred sodiščem.

— **Nesreča pri vojaških vajah.** Pri vojaških vajah pri Přibramu je padel konj podpolkovnika 14. dragonskega polka Otakarja viteza Kivischa. Častnika, ki je pal s konja, so nezavestnega odnesli v bolnico.

— **Prorok.** V Carletini pri Syrakusu je neki Russo jel trditi, da se mu je prikazal Kristus in mu naročil, da naj uči narod. Novi učenik, ki stanuje v jami, ima že lepo število učencev.

— **Bombardovanje v miru.** Neka italijanska ladija je dne 30. avg. po napačnem proračunanju kraja pri strelnih vajah nakrat jela streljati na vas Posilippe. Ljudje so prestrašeni bežali v hiše. Čudno je, da od 26 krogelj, katere so našli, ni nobena naredila posebne škode.

— **Visoka starost.** V Dobavu na Češkem je umrla te dni 110 let stara Terez Žofka. Starka je še letos pomagala pri žetvi.

— **Strela ga je ubila.** Čuvaja v koči kluba avstrijskih turistov na Vrči na Štajarskem je te dni ubila strela. Našli so mrtvega.

— **Ponesrečeni turist.** Ponesrečil se je namestniški računski revident iz Solnograda Jožef Ratzeböck, ki je plezal na neko goro. V Zisserbachu pri Kaprunu našli so mrtvega.

— **Kitajci** niso prijazni evropskim napravam. Ljudstvo ima proti njim razne vražje pomisleke. V pokrajini Hupek so ljudje porezali brzojavne žice, ker so mislili, da je zaradi brzojava se prikazal neki majhen črn jako škodljiv mrčes. V Honkongu se domačini jeze na železnico z zobmi, ki pelje na neko goro. Prepričani so, da so bogovi jezni na to železnico in so zaradi tega jim kugo poslali

— **Žene ni maral temveč le doto.** V Pragi je bila te dni zanimiva obravnava proti nekemu židovskemu sleparju Goldfarbu, doma iz Galicije. Seznanil se je hitro z neko Josipino Kanders, ki je imela precej denarja. Hitro ju je vzel. Takoj po poroki je pobral ves denar, ki ga je priženil in s svojo ljubico Schapiro pobegnil proti Ameriki. V Hamburgu so ga zadržali. Zakon se je sedaj ločil. On je prišel pred sodišče. Izgovarjal se je, da ni mislil goljufati. V Hamburgu je le potoval po trgovini in da bi se kje ljubice znebil. Porotniki mu pa niso verjeli in so ga spoznali krivega goljufije. Sodišče je pa sleparja obsodilo v osemnajstmesečno ječo poostreno s postom vsak mesec. Kdo ve, če ga v ječi mine veselje do goljufij. Gotovo ni.

— **Nesreča na železnici.** Blizu Broda na Češkem je predzadnji četrtek skočil iz tiru vlak, ki je peljal mnogo živine. Vagoni so se razbili, živine je mnogo zmečkalo in polomilo Od železničnega osobja se je pa k sreči le jeden, pa le lahko poškodoval.

— **Predrzen rop.** V Poddobi na Češkem so se blizu polnoči trije ljudje pripeljali na vozu. Mitničar je prišel iz hiše, da pobere mitnino. Ljudje so skočili z voza, ga prijeli, zvezali in da ni upiti mogel, mu usta zamašili z robcem. Po tem so mu preiskali vse žepe, vzeli uro in verižico ter za 43 gld. denarja. Ker je bila tema, roparjev ni poznal.

— **Požar tovarne.** Dne 1. t. m. je na Dunaji začela goreti petrolejska čistilnica Gustava Wagenmanna, kjer je bilo shranjenega 4000 centov petroleja. Požar je dolgo trpel, ker je gašenje bilo težavno, ko z vodo niso smeli gasiti. Vzlic temu so ogenj omejili.

— **Svojega otroka ustrelil.** V Rimu je neki meščan nekaj popravljal svojo zarjavelo puško, o kateri ni vedel, da je nabasana. Puška se je sprožila, zadela 12letno hčerko tako nevarno, da je bila kmalu mrtva.

— **Požar na reki.** Na Kantonski reki je pogorelo kacih 100 brodov, ki so bili lastnina trgovcev s cvetlicami. Pri tem se je ponesrečilo kacih tisoč ljudij.

— **Velik požar.** Dne 26. m. m. so začeli goreti državni gozdi pri Otočcu na Hrvaškem. V štirih velicih gozdih pogorelo je mej drugim tudi veliko posekanega lesa. Ognja več dnij niso mogli pogasiti, ker je zlasti primankovalo vode. Škode je nad 100.000 gld. Več drvarjev je prišlo ob delo.

— **Pobegel balon.** Pri vojaških vajah z zračnimi baloni blizu Dunajskega novega mesta, se je odtrgal na vrvi privezan zrakoplav, v katerem je bil nadporočnik Dvořak. Zrakoplav je veter hitro nesel na Hrvaško blizu bosenske meje, ker se je s težavo posrečilo ga spraviti počasi na tla Padel je na tla v nekem gozdu. Velika sreča je, da se častnik ni nič poškodoval.

— **Boj na morji.** Pri Capo Sezellu v Katanji je iz nevoščljivosti nastal boj mej 74 ribiškimi ladi ami iz Auguste in 22 iz Catanje. Pri tem so bili vsi ribiči bolj ali manj ranjeni. Boj bi bil še dalje trajal, da ni prišla jedna torpedovka in naredila boju konec.

— **Pomorščak — morilec.** Na ruski ladiji Sebastopolj se je neki pomorščak zaljubil na potu v Odeso v bogato Amerikanko Ona se pa za njegovo ljubezen ni zmenila. Tovariši so zaradi tega pomorščaka zasmehovali. To ga razjezi, dva pomorščaka ustreli z revolverjem, Amerikanko ubije s pestjo in sam skoči v morje.

— **Poštni rop.** Dne 23 m. m. je pri Abassanti 5 roparjev napalo pošto in jo oropali. Odnesli so za 13 000 lir vrednosti. Za roparji ni nobenega sledu.

— **Cerkev je pogorela.** V Kataniji je bilo začelo goreti v lesnem skladišči. Vnela se je hitro tudi frančiškanska cerkev in pa kosarna finančnih stražnikov. Poleg požarne brambe gasili sta dve stotniji vojakov in pomorščaki neke manjše avstrijske vojne ladije pod poveljstvom kapitana Becka.

— **Čudno zbirko** je napravil neki duhovnik v Birminghamu na Angleškem. Zbral je „tuje“ stvari, ki jih je našel v cerkveni pušici. Največ je v tej zbirki raznovrstnih gumb, potem več neveljavnih in starih denarjev, igralnih mark, zaročni prstan, zlata verižica, srebrna verižica in kot posebnost še jedna dinamitna patrona.

— **Boj mej Albanci in Črnogorci.** Pri Gusinji so Albanci napali črnogorske pastirje. 5 Albancev in 4 Črnogorci so v boji ubiti in 7 Črnogorcev je pa ranjenih

— **Kotel se je razletel.** Na Dunaji je v tovarni za užigalne klinčke počil kotel in je dva delavca težko, več pa lahko poškodoval.

— **V karvinskem premogovniku grofa Larischa,** v katerem je bil ogenj napravil toliko škode, so zopet začeli delo dne 24. m m.

Vsakdo naj se ob času, ko preti nevarnost kolere, natančno pouči, kaj je kolera, katera sredstva so zoper njo in kakšni so uradni predpisi za varstvo, katerih se ima vsakdo držati; to da potem vsakemu tolažilo, da je neko varstvo proti koleri in da se vsakdo sam lahko varuje bolezni pri pametnem življenji. — Pred vsem naj se pazi na želodčno prebavanje, zaprtje in posebno na drisko. Zdravo prebavanje se obdrži v modrem življenji, opustitvi težkih jedil in drugih za prebavanje škodljivih rečij, zlasti prehlajenja želodca in vsako drugo prehlajenje. Zdravo prebavanje pospešujejo močno obče znane Marijaceljske želodčne kapljice lekarja C. Brady-a. Marijaceljske kapljice so pri slabem prebavanju najboljše in vže veliko let najljubše domače sredstvo, zlasti kot prva pomoč pri hitrem obolenji. Dobe se v lekarnah steklenica (te morajo imeti podpis C. Brady) z navodilom á 40 kr. in 70 kr. (30)

Št. 8506.

Razpis.

(1)

Na deželni vinarski, sadjarski in poljedelski šoli, na Grmu pri Novem mestu z dveletnim poučevanjem in slovenskim učnim jezikom, — izpraznjenih sedem deželnih ustanov za prihodnje šolsko leto 1894/95., katero se prične 3. novembra t. l.

Pravico do teh ustanov imajo sinovi kranjskih kmetovalcev in vinogradnikov, ki so vsaj 16 let stari, čvrstega zdravja, lepega vedenja in so z dobrim vspehom dovršili vsaj ljudsko šolo. Prednost imajo taki kmetski sinovi, od katerih je upati, da se bodo potem na svojem domu s kmetijstvom, vino- in sadjerejo pečali.

Učenci z ustanovami dobivajo brezplačno hrano, stanovanje in poduk v šoli, obleko si pa morajo sami preskrbovati.

V šolo sprejemajo se tudi:

1.) Plačujoči učenci, kateri plačujejo 30 kr. na dan za hrano in stanovanje, pa 20 gl šolnine na leto, in

2.) eksternisti, ki zunaj šole stanujejo, plačujejo le šolnino.

Lastnoročno pisane slovenske prošnje, ki morajo biti kolekovane s kolekom 50 kr. se imajo

do 20. semptembra 1894.

izročiti vodstvu deželne vinarske, sadjarske in poljedelske šole na Grmu pri Novem mestu.

Prošnjam priložiti je rojstni list, spričevalo dovršene ljudske ali srednje šole, zdravniško potrdilo o čvrstem telesu in trdnem zdravji in župnijsko spričevalo o lepem vedenji.

Prošnjam za sprejem proti plačilu priložiti je revers ali obvezno pismo starišev, oziroma varuha zaradi vzdrževanja učenca.

Od deželnega odbora kranjskega

v Ljubljani dne 24. avgusta 1894.

Loterijske srečke.

V Lincu dne 1. sept. t. l.: 47, 38, 33, 83, 42.
V Trstu dne 1. sept. t. l.: 28, 75, 53, 36, 24.
V Pragi dne 5. sept. t. l.: 83, 56, 87, 2, 15.

Tržne cene.

V Ljubljani dne 29 avg. 1894. Pšenica gld. 7·50 kr., rž gld. 5·— kr., ječmen gld. 5·— kr., oves gld. 6·50 kr., ajda gld. 7·— kr., proso gld. 5·— kr., turšica gld. 6·70 kr., leča gld. 10·— kr., grah gld. 12.— kr., fižol gld. 7.— kr. (Vse cene veljajo za 100 kgr.)

Med. univ.

Dr. Heribert Borštner

bivši sekundarij

stanuje od 3. septembra (2)

v Gledaliških ulicah št. 3., II. nadstr.

ord. od 9—10 ure dopoludne.
in „ 3—4. „ popoludne.

Prve vrste namiznih rakov,

znani kot najboljši, pošilja zagotovljeno žive, v poštnih torbicah $4^1/_2$ *kg* prosto proti povzetji. 100 komadov lepih rakov za juho za 3 gld.; 60 komadov velikanov-rakov z dvema debelimi-mastnimi ščipalnicami 3 gld. 70 kr.; 40 komadov rakov prve vrste (solo) 5 gld.; in 32 najprve vrste (hochsolo) rakov, izbrani, 5 gld. 25 kr., razpošilja:

Freudmann & Comp.

prva mejnarodna tvrdka v (9)

Stanislavu, Galicija. (Stanislau, Galizien.)

Zadnji mesec. **Velika levovska loterija 2024 dobitkov**

glavni dobitki: (5)

60.000, 10.000, 5.000 gld.

v gotovini z le 10 % odbitkom.

Levovske srečke à 1 gld. priporoča v Ljubljani: J. C. Mayer in Aleks. Gruber, glavna zaloga tobaka.

Odgovorni urednik: Avgust Pucihar.— Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.